

(A) = Åpen, kan bestilles fra Universitetet i Stavanger / Arkeologisk museum

(B) = Begrenset distribusjon

(C) = Kan ikke utleveres

A 248 Mariakirken i Bergen Fast inventar

Krusifiks over korbuen

Behandling

Hilde Smedstad Moore

AM saksnummer: OP-10118

Journalnummer:

Dato: 25.11.15

Sidetall: 15

Opplag: 6

Oppdragsgiver: Bergen kirkelige fellesråd

Stikkord:

Mariakirken i Bergen

Krusifiks

Polykrom skulptur

1600-talls skulptur

Peter Negelsen

Oppdragsrapport 2015/23
Universitetet i Stavanger,
Arkeologisk museum,
Avdeling for konservering

Utgiver:
Universitetet i Stavanger
Arkeologisk museum
4036 STAVANGER
Tel.: 51 83 31 00
E-post: post-am@uis.no

Stavanger 2015

A 248 Mariakirken i Bergen Fast inventar

Krusifiks over korbuen

Behandling

Hilde Smedstad Moore

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Innhold

1. INNLEDNING	2
2. UNDERSØKELSER OG BEHANDLING.....	3
3. KILDER, HISTORIKK OG PROVENIENS.....	3
4. BESKRIVELSE	4
5. UNDERSØKELSER	4
4.1 VISUELLE UNDERSØKELSER	4
6. TIDLIGERE BEHANDLINGER OG BEFARINGER	5
7. TILSTAND FØR BEHANDLING	6
8 BEHANDLING	7
9. TILTAK FOR VIDERE BEVARING	8
9.1 KLIMA	8
9.2 HÅNDTERING	9
9.3 RENGJØRING.....	9
LITTERATUR	9
OVERSIKT OVER MATERIALER OG METODER BRUKT TIL BEHANDLING	11
Vedlegg 1 Kaland's tverrsnitt av malinglag	12
Fotoliste.....	14

A 248 MARIAKIRKEN I BERGEN

KRUSIFIKS OVER KORBUEEN

Kunstner: Ukjent
(hvis 1634: mulig Söffren Ollsön,
hvis 1640: mulig Peter Negelsen iflg. Kaland, rest. rapport 1970)

Datering: Usikker
(2. halvdel av 1500-t. iflg. Bendixen, BM skrifter 1-7, 1634 eller 1640 iflg. Kaland, rest. rapport 1970, 1640-årene iflg. Magerhøy og Lidèn 1990)

Mål figur: 187 x 175 cm

Mål kors: 283 x 180 cm

Teknikk: Olje på tre

Figur 1Krusifiks i kirken etter demontering 2010

1. INNLEDNING

I 2009 ble det iverksatt en omfattende restaurering av Mariakirkens bygg. Som en følge av bygningsarbeidet ble det, i samråd med Riksantikvaren (RA), anbefalt at kirkens inventar ble demontert og oppbevart utenfor kirken i byggeperioden. Kirken ble åpnet etter restaureringen i juni 2015. Krusifikset over korbuen ble demontert, tilstandsvurdert og fotografert i kirken våren 2010 av malerikonservatorer fra Universitetet i Stavanger, Arkeologisk museum (AM). Arbeidet besto ved den anledning i fotodokumentasjon og skriftlig tilstandsvurdering med stipulert behandlingsomfang og kostnader. Dette arbeidet dannet grunnlag for påkrevd behandling av skulpturen. Tilstandsrapport med fotodokumentasjon er å finne som vedlegg til AM oppdragsrapport 2011/20: *Mariakirken i Bergen. Inventar. Oppsummeringsrapport.*

2. UNDERSØKELSER OG BEHANDLING

Skulpturen ble fraktet fra magasin ved Bergen museum (BM) til AM for behandling 04.03.14. Transporten ble foretatt av Konglevoll Transport i støtdempende skap beregnet for kunsttransport. Malerikonservator Anne Ytterdal var ansvarlig for pakking ved BM og fulgte transporten til Stavanger. Skulpturen ble behandlet ved AM i perioden mars 2014 til mars 2015 og transportert direkte tilbake til kirken den 23.03.15. Anne Ytterdal fulgte transporten.

For å få en oversikt over skulpturens tilstand samt tidligere behandlinger, ble det i forkant av behandlingen gjennomført undersøkelser, hovedsakelig gjennom visuelle observasjoner og arkiv- og litteratursøk. Det har ikke vært vektlagt å utføre maletekniske undersøkelser i særlig grad utover det som har betydning for behandlingsforløpet. Skulpturen ble undersøkt i på- og sidelys med det blotte øyet, hodelupe og stereomikroskop (opp til 50x forstørrelse). Det er ikke foretatt spesifikke fototekniske eller analytiske undersøkelser av skulpturen under behandlingen.

På grunnlag av undersøkelsene samt forsøk med materialer og metoder, ble skriftlig forslag til behandling fremlagt og godkjent av Riksantikvaren 27. mai 2014. I forslaget ble det foreslått å konsolidere ustabile fargelag med Medium for Konsolidering (MfK) samt å fjerne overflatesmuss og støv. I etterkant ble det også foreslått å stabilisere en sprekk i korset, på anbefaling av møbelsnekker Michael Heng, ved å lime med animalsk lim og i tillegg skru to skruer fra baksiden. Dette ble godkjent av RA gjennom epost 03. mars 2015.

Behandlingsforslaget, samt undersøkelsene inkludert forsøk med materialer og metoder, ble utført av masterstudent Kristin Rattke under veiledning av malerikonservator Hilde Smedstad Moore. Behandlingen av skulpturen ble utført av Alexia Rohmer og konserveringstekniker/møbelsnekker Michael Heng.

3. KILDER, HISTORIKK OG PROVENIENS

Mariakirken i Bergen ble bygget i andre halvdel av 1100-tallet. Kirken var sognekirke for de tyske kjøpmennene i Bergen mellom 1408 og 1766 og kirke for den tyske menigheten i Bergen frem til 1874, da den ble ordinær sognekirke. Kirken gjennomgikk en stor restaurering i perioden 1863 til 1876. De fleste av kirkens løse inventarstykker ble deponert til Bergen Museum rundt 1900. De hadde da stått lagret på loftet i kirken i lengre tid, trolig siden den store restaureringen i 1860-årene. Rundt 1930 ble et utvalg av epitafier og malerier hengt opp igjen i kirken (Lidén 2000:44). Det er ikke usannsynlig at også krusifikset kom tilbake på plass på dette tidspunktet.

Den eldste nedtegnelsen hvor skulpturen spesielt nevnes er, så langt vi kjenner til, i Bergen Historiske Forening skrifter nr. 5, fra 1899. B.E. Bendixen har her laget en ”opregning og beskrivelse af (...) kirkens indskrifttavler og malerier”.¹

¹ Bendixen må ha laget sin oversikt i perioden hvor mye av inventaret sto lagret på loftet i kirken eller kanskje mest trolig i tilknytning til at de ble deponert til Bergen Museum.

Han skriver blant annet: «...på denne (korbuen) hang et stort utskåret krusifix, som nu er henlagt over hvælvet paa tagets tværbjælker, og under krusifixet var i en jernlænke fæstet en forgyldt træsko, der nu findes i museets historiske afdeling, et tegn paa, at krusifixet var skjænket af kjøbmændene i gaarden Guldskoen (se fig. 2).

Figur 2 Forgyldt gulltresko. Treskoen er nå lagret på magasin ved Bergen museum

Kaland skriver i sin restaureringsrapport fra 1970, at skulpturen kan tilskrives til Söffren Ollsön som nevnes som mester for de legemstore apostelfigurene i kirken. Disse bærer samtlige årstallet 1634. Kaland tviler imidlertid på at det kan være tilfelle og henviser, i likhet med Christie og Lidèn og Magerøy, til de skårne korsfestelsesfremstillinger i altertavlene fra Ørskog kirke, sunnmøre, og i Førde kirke, Sogn og Fjordane. Kristusfigurene i disse korsfestelsesfremstillingene er så nær beslektet med figuren i Mariakirken at de kan tilskrives det samme verskdedet Særlig er likheten slående mellom Kristusfiguren i Mariakirken og den i Ørskog-tavlen. Verkstedet er blitt satt i forbindelse med bilthuggeren Peter Negelsen fra Eckernförde i Schleswig-Holstein. Han tok borgerskap i Bergen i 1644. Førdetavlen antas å være fra 1643 og Ørskog-tavlen også trolig fra 1640-årene. Det siste synes også å være en rimelig tidfesting for Mariakirkens krusifiks (Christie 1973 II 125-140) (Lidèn og Magerøy 1990:185). Utformningen av den korsfestede Kristus finnes i flere norske fremstillinger både i skulptur og maleri, særlig fra første halvdel av 1600- årene. Det er påvist at nederlandske kobberstikk er blitt brukt til forbilder (Magerøy og Lidèn 1990:185)

4. BESKRIVELSE

Kristusfiguren er en vanlig barokk fremstillingstype. Kristus` hodet faller fremover og mot venstre. Han har en bred tornekrone og kroppen er muskuløs. Lendekledet er av en kjent variant med stor knute på høyre side og skrått fall over lårene. Høyre fot er festet over den venstre med en nagle. Kristus har lokket hår og fullskjegg. Øynene og bryn skråner med mot sidene. Øynene er nesten lukket (fritt etter Lidèn og Magerøy 1980 :79-80)

5. UNDERSØKELSER

4.1 VISUELLE UNDERSØKELSER

Bunnmateriale

Korset, som trolig er sekundært, er ifølge Kaland skåret i furu og består av 2 deler som er satt sammen på halv ved. Figuren er skåret i 4 stykker, hvorav ett stort stykke til hode, kropp, ben og deler av lendekledet. Hver av armene er skåret for seg samt lendekledets del med knuten (på figurens høyre side).

Krusifikset er festet til korset med et vinkeljern med to solide skruer inn i figurens rygg. I tillegg går det en skrue gjennom korset og inn i figurens nedre korsrygg. Hender og føtter festet med kraftige metallnagler til korset.

Grundering og malinglag

Korset er beiset i en brun farge.

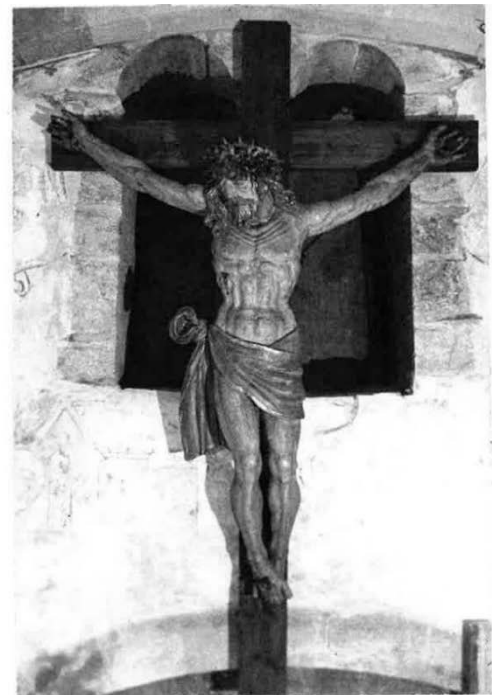
Kristusfigurens karnasjon er overmalt med en lys delvis transparent gråfarge. En rosa karnasjonfarge synes på enkelte områder hvor den grå overmalingen ikke er dekkende. Eldre avskallede områder er ikke innfelt med nytt materiale (kitt) før det er blitt påført ny maling. Dette gir hele overflaten et urolig preg. Lendekledet er gråblått med forgylte kanter. Tornekronen er mørkegrønn og hår og skjegg forgylt.

6. TIDLIGERE BEHANDLINGER OG BEFARINGER

Krusifikset ble restaurert av arkitekt Einar Schou i 1910 (Lidèn og Magerøy 1980:79). Det foreligger ingen dokumentasjon om dette i RA's arkiv.

Det finnes et fotografi av krusifikset i RA's arkiv fra 1931 som er tatt for Domenico Erdmann (se figur 3). På fotoet står det skrevet at krusifikset er restaurert. Det finnes ingen skriftlig dokumentasjon på arbeidet. Erdmann behandlet flere av inventarstykkene i Mariakirken på 30-tallet og han bl.a blåsyregasset prekestolen i 1931.

Malerikonservator Bjørn Kaland behandlet krusifikset i 1970 og det foreligger en restaureringsrapport med fotodokumentasjon i RA's arkiv. Han beskriver konserveringstilstanden på figurens polykromi til å være nærmest «som en ruin». Ved behandlingen i 1970 ble løs maling konsolidert med PVA-emulsjon og lakuner ble kittet med limkitt (kritt, 5% animalsk lim, linolje og med tilsetning av PVA). Retusjering ble utført med tempera og til slutt ble hele figuren "gitt et overtrekk med vokspasta". (Restaureringsrapport 20.03.1970, Riksantikvarens arkiv)

Fot. CVI
RAPL. 6x9-157
Krusifikset over korset restaurert 1931

Fot. Domenico Erdmann 1931

Figur 3 Fotografi av krusifikset fra 1931 (RA's arkiv)

Kaland utførte også treanalyse av Kristusfiguren. Han skriver ikke hva slags analyse han utførte, men at resultatet viste at det var lind. Kaland tok også ut 5 fargesnitt som viser originale og sekundære lag (se vedlegg 1). I følge Kaland var det minst 3 overmalinger og av original farge ligger kun ca 50 % tilbake under overmalingslagene. Enkelte av overmalingene er utført kun partielt og det har ikke vært foretatt innfyllinger av avskallede partier. Han konkluderer ut i fra analysene at figurens originale polykromering i grove trekk kan ha vært: Karnasjonsfarge: lys, varm rød. Mørke, nærmest sorte øyebryn

Tornekronen: Grønn lasur over sølv.

Skjegg og hår: Forgylt

Lendekledet: Grønngrå lasur

7. TILSTAND FØR BEHANDLING

Underlag kors

Det er to ca. 18 cm lang sprekker (eller muligens en gjennomgående sprekk) i korsstammen. I tilknytning til naglehullet på figurens høyre hånd er det også en sprekk i treverket ut til korsarmens avslutning. Likeledes er det mindre sprekker inn mot korsstammen, hvor også en større kvist i treverket har arbeidet seg utover. Sprekkene vurderes som stabile.

Underlag figur

Armene er originalt festet til korpus med en kraftig tapp og i overgangen er det åpne sprekker på baksiden. Den største sprekken er på figurens høyre arm og er ca. 2 cm bred. På figurens forside er sprekken tettet med et rød-oransje plastisk materiale. På figurens venstre hånd mangler ytterste ledd på peke- og langfinger. På høyre hånd mangler tilsvarende del på lang- og lillefinger. Tåen ved siden av stortåen på høyre fot mangler et stykke av ytterste ledd. Gjennom 2 av de andre tærne på samme fot er en diagonal sprekk. Sprekkene vurderes som stabile.

Det er både sprekker og forskyvninger i nivå mellom den separat skårene delen og resten av lendekledet. Fra halsen og ned til lendekledet er et ca. 1 cm bredt loddrett parti som skiller seg ut. Dette er trolig en sprekk som har blitt kittet og overmalt ved en tidligere behandling. Også disse sprekkenes vurderes som stabile. 3-4 torner i tornekronen mangler og 2 er brukket. Kun 1 av disse har en bruddflate som ikke er malt over.

Malinglag kors

Malinglaget på korset er i generelt god tilstand.

Malinglag figur

Dagens synlige malinglag er i sin helhet sekundært. Malinglaget er i svært dårlig tilstand og har tallrike, store opp- og avskallinger i tillegg til mange partier med «bom» (lukkede hulrom) (se fig. 5 og 7). Ved nær betraktning fremstår malinglaget svært sjuskete og ”dødt”. I karnasjonen er det nivåforskjeller pga overmalte partier uten oppkitting, oljemaling med klumper, overskudd av bindemiddel som har gitt partier med ”snerk” og kunstig patinering som i dag gir et grått og flekkete preg (se fig. 4). Tidligere avskallinger på skjegg og hår er bronsert uten oppkitting.

Figur 4 Detaljfoto av skulpturens overkropp. Nivåforskjeller på grunn av områder med overmalinger uten oppkitting kommer tydelig frem.

Figur 5 Detaljfoto av oppskalling

Ferniss/overflate kors

Overflaten er støvete. I tillegg er det enkelte skjemmende lysegrå flekker på høyre korsarm.

Ferniss/overflate figur

Som tidligere nevnt ble figuren i forbindelse med behandlingen i 1970 gitt et voksovertrekk og retusjering ble utført med tempera. Ved fjerning av forsidesikring oppstod det fargetap i tilknytning til disse retusjene. Dette kan enten bety at voksovertrekket ikke er jevnt påført over hele figuren, eller at enkelte av retusjene er utført over voksovertrekket. Overflaten er svært støvete (se fig. 6, 9 og 10).

Figur 6 Detaljfoto av Kristus mage. Støv har lagt seg på overflaten.

8 BEHANDLING

Underlag

Kors

Sprekken i korset ble utbedret ved å lime med animalsk lim. Limet ble sprøytet inn med kanyle. For ytterligere stabilisering ble to skruer skrudd inn fra baksiden.² Arbeidet ble utført av konserveringstekniker Michael Heng.

Tornekrone

Løse tagger i tornekronen ble limt fast med benlim. Dette arbeidet ble også utført av Michael Heng.

Konsolidering

Løs og oppskallet maling ble konsolidert med Medium for Konsolidering (MfK) og etterbehandlet med varmeskje (60 C°) gjennom silikonpapir (se fig. 7-8). Skulpturens konserveringstilstand ble sjekket ved systematisk betraktning av hele overflaten kombinert med forsiktig «tapping» med fingerne for å avdekke områder med «bom» (lukkede hulrom) i malinglaget. På områder med «bom» ble det stukket hull i malingen med en tynn nål og deretter påført lim som trakk seg inn under malingen, deretter ble områdene, i likhet med oppskallingene, etterbehandlet med varmeskje.³

Figur 7 Detaljfoto av oppskallinger før konsolidering

Figur 8 Detaljfoto av oppskallinger etter konsolidering

² For å komme til sprekkene var det nødvendig å løsne beslaget som fester Kristus til korset. Beslaget ble etter behandlingen skrudd fast igjen og skruene strammet til.

³ Ingen konsolidering var nødvendig på korset.

Overflaterensning

Da Kalands retusjer på enkelte områder var sensitiv for fukt ble overflaten tørrenset. Det ble benyttet polyurethane svamp som forsiktig ble strøket over overflaten (se fig. 10).

Figur 9 Et tykt støvlag ligger på toppen av hodet til Kristus.

Figur 10 Toppen av hodet til Jesus delvis konsolidert og renset

Retusjering

Minimal retusjering ble utført. Kun sprekke som var tettet med et rød-oransje plastisk materiale i skjøtene på armene samt de mest «iøyenfallende» ujevnheter og skader ble tonet inn med gouache. Noen renseprøver på korset ble også tonet inn med gouache.

9. TILTAK FOR VIDERE BEVARING

Korset er festet til solide, justerbare jernstenger til triforieåpningens indre mur. Monteringen ble ansett som akseptabel, men det ble også vurdert å sikre opphengingen ytterligere ved å feste et ekstra festemateriale i ringen på baksiden av korset og rundt triforieåpningens midtdel. Dette ble videreformidlet, men er så langt ikke utført.

9.1 KLIMA

Treverk er sensitivt for svingninger i relativ fuktighet og bør ha et mest mulig stabilt klima, med ca 50 % relativ fuktighet (RF) som det optimale (Mecklenburg m.fl 1998:482). Dette lar seg vanskelig gjennomføre i en kirke som er i bruk, dermed settes ytterverdiene generelt til 40- og 60 % RF. Klimamålinger utført i Mariakirken i lengre perioder over flere år viser at kirkerommet har generelt høy luftfuktighet om sommeren og for tørt klima om vinteren.

Ny hygrestatstyrt klimatisering av kirkerommet ble installert i april 2015.

Figur 11 Opphenging av krusifikset etter behandling 2015

9.2 HÅNDTERING

Da skulpturen er montert høyt oppe over korbuen, henger det relativt trygt med tanke på skader som følge av berøring og mekaniske skader. Ved fremtidige vedlikeholdsarbeider i kirken bør skulpturen tildekkes.

9.3 RENGJØRING

Skulpturen skal under ingen omstendighet rengjøres eller støvtørres. Ved fremtidig behov for rengjøring eller utbedring av skader skal Riksantikvaren kontaktes.

Stavanger, 24.11.15

Hilde Smedstad Moore
Malerikonservator

LITTERATUR

Bendixen, B. E. 1899: *Mariakirken og dens udstyr*. Med tillegg. I Bergen Historiske Forening skrifter. 5. II. Bergen.

Christie, S. (1973), *Den Lutherske ikonografi i Norge inntil 1800*, Riksantikvaren, Oslo

Lidèn, H.E., 2000: *Mariakirken i Bergen*. Bergen

Lidén, H-E. og Magerøy, E.M. (1980), *Norges kirker*, Bergen Bind 1, Gyldendal norsk forlag, Oslo

Mecklenburg, M., Tumosa, C. og Erhardt, D., (1998), "Structural response of painted wood surfaces to changes in ambient RH", i *Painted Wood: History and Conservation*, red. Dorge, V. og Howlett, F. The Getty Conservation Institute: Los Angeles, s. 464-483

Arkivalia

Riksantikvarens arkiv: Bjørn Kaland, Restaureringsrapport 20.03.1970

Figur 12 Kristusfiguren på plass over korbuen etter behandling og montering 2015

A 248 Mariakirken i Bergen
(Krusifiks over korbuen)

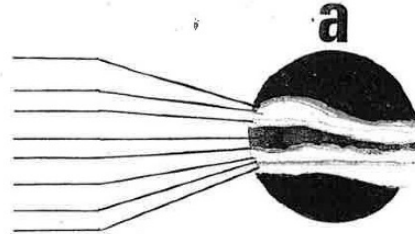
**OVERSIKT OVER MATERIALER OG METODER BRUKT TIL
BEHANDLING**

Tiltak	Område	Metode	Materialer/løsning	Handelsnavn	Beskrivelse
Stabilisering av sprekk i kors	Sprekk i kors		Animalsk lim/benlim To skruer	Benlim	Lim ble sprøytet inn i sprekk med kanyle. To skruer skrudd inn for ytterligere stabilisering
Feste løse tagger i tornekrone	Tornekrone		Benlim	Benlim	Løse tagger i tornekrone ble limt med benlim
Konsolidering Kristusfigur	Rundt skader og oppskallinger	Punktvis påføring	Medium for konsolidering (MfK)	Lascaux Medium for Consolidation	Påført med pensel og etterbehandlet med varmeskje ca 60 °C.
Rensing Kristusfigur	Hele	Tørr-rensing	Rensesvamp	Polyurethane svamp	Strøket forsiktig over overflaten
Rensing kors	Hele	Tørr-rensing	Rensesvamp	Polyurethane svamp	Strøket forsiktig over overflaten
Retusjering Kristusfigur	Skadeområder og misfargede gamle retusjer	Normal retusjering	Gouachefarger	Gouachefarger,	Utført med liten pensel

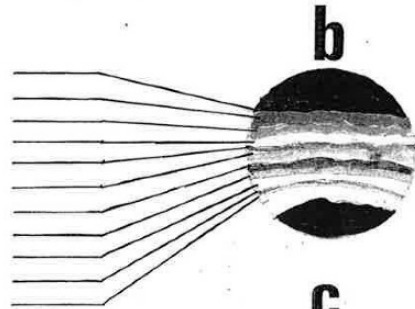
Vedlegg 1 Kaland's tverrsnitt av malinglag

FARVETVERRSNITT

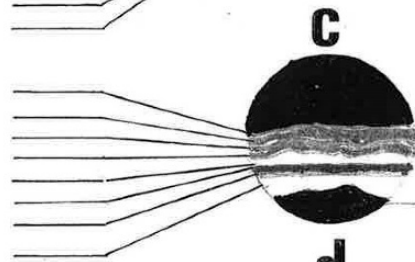
8. OVERFLATESMUSS	} SEKUNDÆRE FARVER
7. KARNASJON	
6. — " —	} ORGINALE FARVELAG
5. SORT, ØYENBRYN	
4. ISSOLASJON	
3. KARNASJON	
2. OLJEISSOLASJON	} ORGINALE FARVELAG
1. GRUNNDERING	

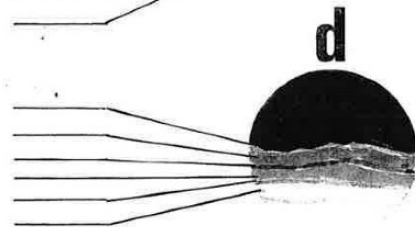
11. OVERFLATESMUSS	} SEKUNDÆRE FARVER
10. GRØNN / BRONSE SKVETT	
9. MOSEGRØNN	} ORGINALE FARVELAG
8. HVIT	
7. SHUSSLAG, MØRK LASUR?	
6. GRÅHVIT	
5. TRANSPARENT GRØNN	
4. SØLY	
3. HVIT	
2. OLJEISSOLASJON	
1. GRUNNDERING	} ORGINALE FARVELAG

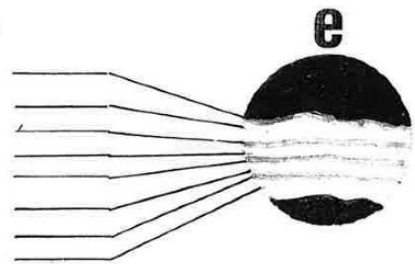
8. OVERFLATESMUSS	} SEKUNDÆRE FARVER
7. BRONSE	
6. SHUSS	} ORGINALE FARVELAG
5. BRONSE	
4. VARM HVIT	
3. GULL	
2. OLJEISSOLASJON	
1. GRUNNDERING	

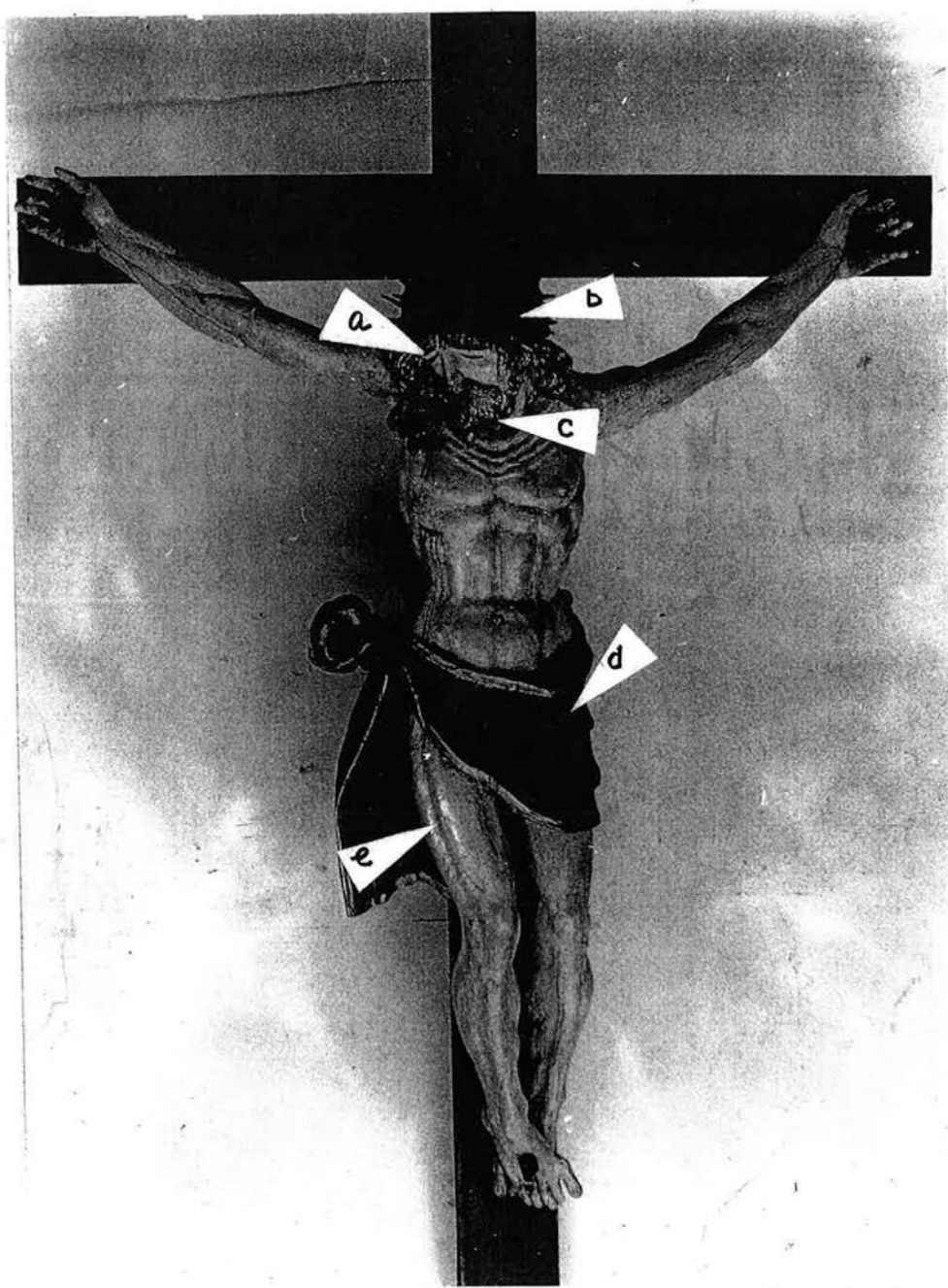

6. OVERFLATESMUSS	} SEKUNDÆRE FARVER
5. BLÅVIOLETT	
4. ULTRAMARIN	} ORGINALE FARVELAG
3. GRØNNGRÅ LASUR	
2. OLJEISSOLASJON	
1. GRUNNDERING	

8. OVERFLATESMUSS	} SEKUNDÆRE FARVER
7. KARNASJON	
6. FERNIS-SHUSS	} ORGINALE FARVELAG
5. KARNASJON	
4. SHUSS	
3. KARNASJON	
2. OLJEISSOLASJON	
1. GRUNNDERING	

MARKERING FOR UTTAK
AV FÄRVEBNITT

FOTO NR. 50

FOTOLISTE - Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Fotoliste. Oppdrag: Mariakirken i Bergen							
Fotograf: Anne Ytterdal, Alexia Rohmer, Kristin Rattke og Hilde Smedstad Moore				Sak nr:	Gard:	Gnr:	Bnr:
AM ansv: Hilde Smedstad Moore				Kommune			
AM arkivnr	Bildernr	Dato	Fotograf	Motiv			
Sf135292	DSC03919	Høst 2013	AY	Gullsko tilhørende Krusifikset, nå på Bergen museum			
Sf135293	DSC_3523	Vinter 2015	AR	Detalj av overkroppen til Kristus			
Sf135294	DSC_3525	Vinter 2015	AR	Detalj av overkroppen til Kristus			
Sf135295	DSC_3306	Vinter 2015	AR	Detalj av oppskallinger			
Sf135296	DSCN0325	Vinter 2014	KR	Detalj av oppskallinger			
Sf135297	DSC_3308	Vinter 2015	AR	Detalj av oppskallinger			
Sf135298	DSC_3312	Vinter 2015	AR	Detalj av oppskallinger før konsolidering			
Sf135299	DSC_3315	Vinter 2015	AR	Detalj av oppskallinger etter konsolidering			
Sf135300	DSC_3320	Vinter 2015	AR	Detalj av oppskallinger før konsolidering			
Sf135301	DSC_3323	Vinter 2015	AR	Detalj av oppskallinger etter konsolidering			
Sf135302	DSC_3351	Vinter 2015	AR	Toppen av hodet til Kristus under behandling (delvis konsolidert og renset)			
Sf135303	DSC_4484	Vår 2015	AY	Krusifiks under montering i kirken 2015			
Sf135304	DSC_5135	Sommer 2015	HSM	Krusifiks etter behandling og montering			